

його творчості [4, с. 8].

Позитивні емоції від спілкування з мистецтвом здійснюють лікувальний вплив на психосоматичні процеси, сприяють психоемоційному напруженню дитини, мобілізують її резервні сили, обумовлюють її творчість в усіх галузях мистецтва та всього життя в цілому. Саме ці висновки вітчизняних вчених лягли в основу наукового обґрунтування використання мистецтва в корекційній роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями, в тому числі із заїканням [6, с. 5].

Під час проведення арт-терапії з дітьми молодшого шкільного віку із заїканням, по-перше, буде відбуватися збагачення їх лексичного запасу словами-назвами термінів: матеріалів, видів роботи, технік, словами які характеризують ознаки предмета та його частин, дії, просторові відношення, колір та відтінки; діти закріплюють важливі узагальнюючі поняття (форма, колір, величина); по-друге, у них систематично буде розвиватися вміння висловлювати свої судження про предмети та явища, які виступають у якості об'єктів для творчості, про емоції, по-третє, буде вдосконалюватися регулююча функція мовлення, яка є потужним потенційним джерелом корекції та розвитку мовлення дитини [7, с. 18].

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, арт-терапія все більше інтегрується в систему корекційної роботи в спеціальних та загальноосвітніх закладах для дітей молодшого шкільного віку, де використовується як самостійно, так і комплексно в поєднанні з різноманітними соціально-педагогічними впливами. Відповідно, дане питання потребує розробки теоретичного підґрунтя, зокрема й щодо впровадження арт-терапії з дітьми із заїканням.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в пошуку найбільш ефективних засобів арт-терапії та їх практичному впровадженні в корекційно-педагогічній роботі з дітьми молодшого шкільного віку із заїканням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Арт-терапия – новые горизонты* / под ред. А. И. Копытина. – М. : Когито-Центр, 2006. – 336 с.
2. Гордеева С. Е. *Коррекция темпо-ритмических нарушений речи у заикающихся*

- дошкольников вербальными и невербальными средствами как эмоционально-чувствительными компонентами учебной деятельности : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03 «Коррекционная педагогика» / С. Е. Гордеева. – Екатеринбург, 2002. – 170 с.
3. Киселева М. В. *Арт-терапия в работе с детьми : руководство для дет. психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми* / М. В. Киселева. – СПб. : Речь, 2007. – 160 с.
4. Кравченко А. І. *Арттерапия та артпедагогіка в логопедичній роботі з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів* / А. І. Кравченко, В. А. Литвиненко – Суми : 2012. – 130 с.
5. Ленів З. П. *Корекція порушень усного мовлення у дітей старшого дошкільного віку засобами арттерапії: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03 «Корекційна педагогіка»* / З. П. Ленів. – Київ, 2002. – 273 с.
6. Литвиненко В. А. *Основи арт-терапії: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге видання, перероблене і доповнене* / В. А. Литвиненко – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 140 с.
7. Поварова И. А. *Коррекция заикания в играх и тренингах : практическое руководство для заикающихся и логопедов* / И. А. Поварова. – СПб. : Союз, 2001. – 287 с.

УДК 376.1-056.34.792

А. І. Кравченко

кандидат педагогічних наук, професор
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

І. В. Штирхунова

магістрант спеціальності
Спеціальна освіта
(Логопедія. Спеціальна психологія)
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ЗАСТОСУВАННЯ АРТПЕДАГОГІКИ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ З РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглядається теоретичні засади щодо організації артпедагогічного процесу в системі логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку; теоретичний аналіз можливостей артпедагогіки в контексті розвитку мовленнєвої активності дітей дошкільного віку.

В статтє рассматриваются теоретические основы организации артпедагогического процесса в системе логопедической

работы с детьми дошкольного возраста; теоретический анализ возможностей артпедагогике в контексте ее использования для речевой активности детей дошкольного возраста.

The article contains theoretical proposals of organization of art pedagogical process in the system of logopedic work with preschool children; theoretical analysis of opportunity for the adoption of education science of art with a preschool children for their speech activity.

Ключові слова: артпедагогіка, логопедична робота, діти дошкільного віку, мовлення.

Ключевые слова: артпедагогика, логопедическая работа, дети дошкольного возраста, речь.

Keywords: education science of art, logopedic work, children of preschool age, speech.

Постановка проблеми. Одним із показників готовності дітей до навчання у школі та запорукою успішного оволодіння ними грамотою та читанням є правильне мовлення. Письмове мовлення формується на основі усного, і діти, що мають вади мовлення, є потенційними дисграфіками та дислексиками (дітьми з порушеннями письма та читання).

Як засвідчують дані науково-методичної літератури, з кожним роком в Україні спостерігається суттєве збільшення кількості дітей, що мають мовленнєві порушення, що вимагає перегляду методів, форм виховання та навчання зазначеної категорії дітей.

Основними завданнями логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку є: розвиток правильної звуковимови, мовленнєво-слухового сприймання, розвиток активного та пасивного словника, формування граматичної будови мовлення, розвиток зв'язного мовлення, а також – формування звукового аналізу, розвиток зорового аналізатора, підготовка руки до письма [5, с. 3].

Як відомо, зв'язне мовлення є показником освіченості та загальної культури людини, а для дітей дошкільного віку – одним із показників диференціальної діагностики психічного розвитку й готовності до шкільного навчання. Необхідність удосконалення методів щодо розвитку зв'язного мовлення у дошкільників визначається завданнями гуманізації виховання, створенням оптимальних умов для розкриття їх творчих

можливостей [6, с. 61].

Тому, науковці та практики в галузі спеціальної освіти в пошуках ефективних засобів розвитку мовлення все більше орієнтуються на використання новітніх, зокрема, й артпедагогічних засобів в процесі навчання та виховання дітей дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання застосування артпедагогіки розглядали в працях науковці Л. Аметова, Н. Ветлугіна, Д. Воробйова, О. Ворожцова, А. Грішина, О. Деркач, В. Езікеєва, І. Євтушенко, Т. Комарова, Л. Лебедева, В. Литвиненко, А. Менегетті, С. Міловська, Г. Рід, Н. Сакуліна, Е. Сурно, О. Федій, І. Щуркова, Т. Зінкевич-Євстигнєєва, О. Караванова, Л. Комісарова, Л. Кузнецова, І. Левченко, О. Мастюкова, О. Медведєва [5, с. 11].

Мета статті – теоретично обґрунтувати необхідність застосування артпедагогіки в логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку з метою розвитку у них зв'язного мовлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мистецтво є складовою частиною духовної культури людства, специфічний вид практично-духовного пізнання світу. Основною функцією мистецтва є художня, котра саме й дозволяє йому здійснювати цілісний вплив на духовний світ людини. Виходячи з теоретичних положень окремих дослідників (Є. Белкіна, Т. Гризоглазова, О. Котикова, Є. Коцюба, Є. Крупник, Ю. Мудрик, Б. Лихачов, Г. Фрейдман, Г. Шевченко) важливо констатувати, що основу для духовного росту і самовизначення особистості складає мистецтво, а базою його життєздатності є нерозривні зв'язки з духовними інтересами та потребами людей [3, с. 9].

Мистецтво прагне «охопити увесь світ» заради духовного відродження людини. Воно – джерело духовного смислу людського життя і найсильніший фактор її формування. Найважливішим засобом впливу на підростаючу особистість, на її почуття, на розвиток творчих здібностей, на формування духовних потреб і інтересів є мистецтво у всьому багатстві і неповторності його різновидів [1, с. 5].

Саме мистецтво здатне здійснити концентровано-комплексний вплив на всі сфери дитячої природи – почуття і думки, естетичне і моральне, екологічне і розумове, в цілому на культуру і забезпечити потенційну можливість її гармонійного, духовно-морального розвитку [2, с. 32].

Проблема комплексного використання мистецтва породжена самим життям – процесом становлення художньої культури людства, де знайшли своє відображення диференціація та інтеграція окремих видів мистецтва.

Наразі досліджується питання, якої якості мистецтво, в яких педагогічних цілях, в якому віці і як викладати, для того, щоб воно найоптимальнішим чином підтримувало розвиток дитини. Розвиток художнього смаку та емоційної чуйності в дитячому віці закладає фундамент для духовної культури людини дорослої.

Застосування мистецтва в корекційно-педагогічній роботі з дітьми, що мають мовленнєві порушення, було розкрито в працях Л. Гаврильченко «Корекція мовлення через ознайомлення з природою в образотворчій діяльності», Г. Беденко, М. Поваляєвої «Корекція просодичної сторони мовлення на музичних заняттях», З. Ленів «Корекція порушень усного мовлення у дітей старшого дошкільного віку засобами арт-терапії», В. Литвиненко «Корекція фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення дітей дошкільного віку засобами артпедагогіки», О. Рау «Роль ігрової психотерапії (казкотерапії) в усуненні заїкання у дошкільників»; А. Красикової «Лялькотерапія в корекційній педагогіці» та в багатьох інших [5, с. 6].

Останнім часом науковцями (І. Глінською, М. Кириченко, О. Ростовським та ін.) активно досліджується артпедагогіка (педагогіка мистецтва), котра розглядається як наука, що визначає об'єктивні, стійкі й сутнісні зв'язки художнього виховання та розвитку особистості, навчання її мистецтва як феномена відображення дійсності в художніх образах.

Об'єктом артпедагогіки виступає зміст, структурні компоненти, педагогічні закономірності художнього навчан-

ня, виховання й розвиток дітей, а предметом – визначення методів дослідницького пошуку, а також теоретичне обґрунтування методологічних засад, принципів, педагогічних умов і методів художнього навчання, виховання й розвитку дитини [4, с. 21].

Дослідники О. Медведєва, І. Левченко, Л. Комісарова, розглядають арт-педагогіку як художню педагогіку (синтез знань з мистецтва та педагогіки), що забезпечує вироблення теоретичних і практичних положень педагогічного корекційно-спрямованого процесу художнього розвитку дітей, формування в них засад художньої культури через мистецтво і художньо-творчу діяльність.

В контексті досліджень В. Анісімова, артпедагогіка розуміється – як фактор особистісно орієнтованого виховання, що передбачає використання засобів мистецтва, зокрема образотворчого [3, с. 10].

Артпедагогіка – напрям у педагогіці, що вивчає процес виховання, навчання, розвитку особистості у контексті культурно-соціальних функцій мистецтва. Артпедагогіка досліджує виховання як свідомий і планомірний процес підготовки особистості до життєтворчості в соціокультурному середовищі, розкриває сутність, закономірності, тенденції та перспективи цієї підготовки, вивчає принципи і правила, які регулюють виховну діяльність.

Артпедагогіка є синтезом 2-х галузей наукового знання (мистецтва, педагогіки), що забезпечують розробку теорії та практики педагогічного, корекційно-направленого процесу у художньому розвитку дітей з особливими потребами та питання формування основ художньої культури через мистецтво та художньо-творчу діяльність (музичну, образотворчу, художньо-мовленнєву, театралізовано-ігрову).

Артпедагогіка ґрунтується на положеннях загальної педагогіки, теорії виховання. Зумовлено це тим, що дитина взаємодіє зі світом через мистецтво, включаючись у творчий процес. Під час занять власне творчою діяльністю відбувається розвиток зв'язного мовлення [3, с. 9].